

HASANKEYF'LERİ KURTARMAK

Antik Kentlerin Çılgılığı

Dosya Konusu

Bilindiği gibi bir süredir, **Hasankeyf'in taşınması, Alliano'i'nin ise üzerinin mille örtülerek su altında bırakılması** önerileri dile getirilmektedir.

Oysa binlerce yıllık tarihsel değerlerimizi taşıyarak bozmaya, suya gömerek yok etmeye hiç kimsenin hakkı yoktur. Bu tür uygulamalar, imzalamış olduğumuz uluslararası sözleşmeler ile **Anayasa'nın 63/1.maddesi** ve 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasası düzenlemelerini yok saymak anlamına gelecektir. Aynı zamanda, bizim kuşak için çok büyük tarihsel sorumluluktur.

Binlerce yıllık Anadolu uygarlıklarından bizlere kalan mirasları gururla,onurla korumalı ve gelecek kuşaklara aktarmalıyız. Çocuklarımız, torunlarımız da nasıl bir birikime nasıl bir kimliğe sahip olduklarının bilinciyle yetişmeliler. Atalarından kalan mirası yok etmeye hiç kimsenin hakkı yoktur,olamaz.

Hasankeyf: Kadim Dicle Nehri yanı başında yükselen sarp kayalık üzerine kurulmuş olan Hasankeyf adı; kimi kaynaklara göre Arapça, kimi kaynaklara göre de Süryanice olan ve "sarp kaya", "kaya kale" anlamına gelen "Hısn Keyfa" dan geliyor. Binyıllardır aynı isimle anılıyor, "Hısn Keyfa" ya da "Hasankeyf". Neredeyse 12 bin yıldan bu yana bilinen bir yerleşim yeri. 9 bin yıldan bu yana Mezopotamya medeniyetlerinin vazgeçilmez kenti. Bizans'ın doğudaki kalesi, İslamiyet dönemi'nin paylaşılmaz başkenti. Ve Osmanlı'yla birlikte günden güne yitirilen bir Hasankeyf.

Hasankeyf'teki 5000'inden fazla mağara, çevresindeki 300'ün üzerinde henüz altında ne olduğu dahi bilinmeyen höyük, Hasankeyf'te henüz 13. yüzyıldan öncesine ait kazı çalışması yapılmadığı için altında binlerce yıl öncesinden kalan ve ne olduğu bilinmeyen tarih; Bir şafak vakti kenti yutarcasına sular altında kalacak! Hem de çok yakında...

Allianoi: İzmir'in, Bergama'sının sınırları içinde, Bergama-İvrindi karayolunun 18. kilometresinde, Bergama'nın kuzeydoğusunda, Yortanlı Barajı gölet alanının tam ortasında, Paşa Ilıcası Mevkii'nde yer alıyor. Mİlattan sonra 2. yüzyıldan bu yana hep tarihi özelliğini koruyarak bugünlere taşınmış bir şehir Allianoi...

Allianoi de çok ciddi tehdit altında, Yortanlı Barajının suları altında kalma tehdidine maruz. Tıpkı Ilısu Barajının tehdidine karşı hâlâ direnen Allianoi'den binlerce kilometre uzaklardaki yareni, Batman yakınlarındaki Hasankeyf gibi.

Ne ilginç! Kaderleri ortak.

Her dönemden daha fazla birbirimizi tanımaya, anlamaya, yaralarımıza merhem olmaya, acılarımızı paylaşmaya ihtiyacımız var. Ülkenin batı yakasında yaşayanlar "Hasankeyf " demeli, Doğusundakiler de "Allianoi" demeliler. Daha çoğalmalı ve sesleri daha gür çıkmalı...

Ilısu Baraj Projesinde Neden Bu Kadar Israr Ediliyor?

→ 1954 yılında projesi hazırlanmaya başlanan Ilısu HES'in 1975 yılında projesi bitti.

→ 1996 yılında finansmanın sağlanması için proje yap-işlet-devret modeliyle ihaleye sunuldu. Ama hiçbir şirket ihaleye girmed.

→ 20 Mart 1997'de Ilısu Barajı'nın yapımı için Bakanlar Kurulu kararı çıkarıldı. Proje, uluslararası bir ihale açılmadan Sulzer Hydro isimli İsviçre şirketine sunuldu. (Sulzer Hydro, 1999 yılında Avusturya'nın VA Tech firmasına satıldı.)

→ 23 Haziran 1997 tarihinde 07.02.1993 tarihli Çevresel Etki Değerlendirme Yönetmeliği güncellendi ve Ilisu Barajı, 07 şubat 1993 tarihinden önce yatırım programına alındığı için ulusal ÇED mevzuatından muaf tutuldu

→ 2001/2002 yılında İngiltere'nin de içinde bulunduğu 1. Ilisu konsorsiyumu protesto ve kampanyalar sonucunda İngiliz Balfour Beatty ve iki ayrı yabancı şirket ile İsviçre bankası UBS konsorsiyumdan çekildi, bu dağılmayla finansman ihtiyacı karşılanamadı.

→ 2004 yılında Ilisu Barajı için 4 Türk(Nurol,Cengiz,Çelikler ve Temelsu Uluslar arası) ve 6 Avrupalı şirket(Avusturya,Almanya ve İsviçre'den) bir araya gelinip 2. konsorsiyum oluşturuldu. Konsorsiyumun başını Avusturyalı şirket VA Tech aldı. (2005'de önce Siemens, sonra 2006'da Andritz şirketi tarafından satın alındı)

→ Kasım 2005'de Dışardan finans temini için Ilisu projesi ÇED ve Yeniden Yerleşim Eylem Planı (YYEP) hazırlandı.

→ Ilisu Barajı'nın temel atma töreni 5 Ağustos 2006 tarihinde yapıldı. Finansmanı Dış kredi ile sağlanmakta, kredi teminatı Almanya, Avusturya ve İsviçre hükümetlerine bağlı çalışan ECA'lar tarafından Ağustos 2007'de verildi.

Ilisu Barajı, GAP barajları içinde en '**pahalı**' olanıdır. Ilisu Barajı'nın Hasankeyf'i yok etmeyecek boyutta yapılmasının ekonomik fizibiliteyi nasıl etkileyeceği kamuoyu önünde tartışılmalıdır. Böyle bir değişiklik hem Hasankeyf'i kurtaracak ve hem de projenin fizibilitesini iyileştirecektir.

Neden ille de Ilisu?

Türkiye hidrolik enerji potansiyelinin ancak yüzde 35'ini kullanmaktadır. Yani diğer bir deyişle değerlendirilebilecek hidrolik potansiyel yüzde 65 civarındadır. Bu kadar büyük bir potansiyel bulunurken göç, çevresel faktörler, tarihi yapıların sular altında kalması gibi çok büyük itirazların olduğu Ilisu Baraj ve HES'te ısrar edilmesi anlaşılması güç bir tercihtir.

Hükümet sadece bildiğini okuyor

Ilisu Barajı ve HES'in 1954'ten bu yana süren yapım hikayesinde devlet, konu üzerinde söz sahibi olması gereken yöre halkı, sivil toplum kuruluşları, bölgedeki üniversiteler, konuyla ilgili bilim insanları ile hiçbir fikir teatisinde bulunmamış ve yapım karşısındaki tepkileri yok saymaktadır.

Ilisu Barajı ve HES'in yapım sürecinden sorumlu DSİ'nin barajın yapımı ile ilgili yeniden yerleşim planı ve projenin yapım detaylarını, kredi bulma süreçlerini baraj yapımını üstlenen konsorsiyuma bırakmıştır. Bu ise bir Devlet zaafiyeti olarak görünmektedir.

Çalışmalar şeffaf değil

Sular altında kalacak dokuz eserin taşınması ile tarihi eser tahribatının önleneyeceğini öne süren DSİ ve konsorsiyum yetkilileri, bu taşımının nasıl yapılacağı, taşımının uygun olduğuna dair karar veren bilim insanlarının kimler olduğunu dahi açıklamamıştır. Tarihi eserlerin bulundukları yerlerde korunması ve sergilen-

mesi konusunda Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasası'nda, Türkiye'nin katıldığı ve imza koyduğu çeşitli anla ma metinlerinde hükümler bulunmaktadır. Taşıma işlemi ile tüm bu yasa ve uluslar arası hukuk es geçilmektedir.

Hasankeyf Taşınabilir mi?

Hasankeyf'in tarihsel değer taşıyan yapılarının bir başka alana taşınması hem bu binaların yapım malzemelerinin özellikleri hem de bu alanda sürdürülmekte olan kazıların ancak 40-50 yıl sonra tamamlanabilecek olması dolayısıyla olanaklı değildir. Ta ınma adına yapılacak sınırlı kapsamlı projeler bir kandırmacadan ibaret olacaktır. Ta ınma stratejisi tümüyle ve kesin olarak terk edilmelidir.

Hasankeyf ve bölgenin gerek kültür turizmine gerekse daha geniş çaplı bilimsel ve arkeolojik araştırmalara nasıl a ılaca ı, buradan nasıl daha fazla bilgi  retilerebilece i ve bu bilginin nasıl her anlamda ülkeye geri d n   n n olacağı hakkındaki sağlıklı tartışmalar ancak Ilısu Barajı projesi hakkında nihai ve bu projeden vazgeçilecek bir karar alındıktan sonra mümkün olacaktır.

300 h y k tahrip olacak, 2000'e yakın mağarada sulara gömülecek.

Ilısu Barajı ve HES'in tahrip edeceği alan sadece Hasankeyf ilçesi ile sınırlı değildir. Baraj gölü altında kalacak olan ve oldukça önemli tarihi değerlere sahip olan 300 kadar h y k de bu tahribattan etkilenecektir. Arkeologlar baraj gölü altında kalacak olan alanın ancak üçte birinin tarandı ını daha taranması gereken çok büyük bir alan olduğunu belirtmektedir. Söz konusu alanlarda yapılan arkeolojik çalışmalar oldukça yetersizdir. Dolayısıyla bilemedi imiz daha büyük bir zenginliği sulara g mm   olabilece iz.

Hasankeyf'i Yaşatma Girişimi Niçin Kuruldu?

Ilısu Barajı'nın yapımından birebir etkilenecek olan yerleşim yerlerindeki yerel yönetim temsilcileri, yerel sivil toplum kuruluşları ve meslek odalarının bir araya gelerek Ocak 2006'da oluşturduğu "Hasankeyf'i Yaşatma Girişimi", bölgede yaşayan halkın proje konusundaki düşünceleri ve duruşlarını temsil etmek üzere bir araya gelinmiştir.

Girişim Ne Diyor?

Ilısu Barajı havzasındaki binlerce yıllık kültürel ve doğal mirası gereği gibi gözetmeyen planlama anlayışına karşı bilimsel ve toplumsal bir duruş sergilemek; merkezine insanı, doğal, tarihi ve kültürel mirası alan bir kalkınma perspektifiyle üretilecek alternatif projelerle sadece Hasankeyf'te değil Türkiye'nin birçok yöresinde benzeri tehditler altında bulunan antik kentlerimizi kurtarmanın elzem değil, mümkün de olduğunu anlatmaya çalışmak; ve Hasankeyf antik kentinin sular altında bırakılmamasına dair nihai bir sonuca ulaşacak, geleceğe yönelik ve kalıcı bir çözüm stratejisi oluşturulmalıdır.

Dünyada eşi ve benzeri olmayan Hasankeyf'in ekolojik, kültürel-tarihi zenginliğini ve baraj göleti alanında kalacak 300'e yakın höyük'ü korumak ve baraj yapımından dolayı zarar görecektir olan yerel halkın kültürel, sosyal ve ekonomik haklarını savunmak için ETKİN MÜCADELE EDİLMELİDİR.

Sadece bir boyutuna bakılıyor

Bölgede yapılması düşünülen Ilısu Barajı ve HES, sadece baraj yapımı ve hidrolik potansiyeli olarak ele alınmaktadır. Oysa Ilısu Barajı ve HES, tarih, çevre, göç, turizm, verim, mevcut uygulamalar, alternatif enerji kaynakları açısından değerlendirilmesi gerekiyor. Ilısu Barajı ve HES'in yapımı ile başta Hasankeyf ilçesi olmak üzere, binlerce yıllık tarihe sahip eserler ve arkeolojik öneme sahip alanlar sular altında kalarak tahrip olacak. Aynı zamanda 55 bin kadar insanın evlerini bırakarak göç etmesi gerekecek. 12 bin yıllık tarihi öneme sahip ve dünyanın ilk yerleşim yeri olduğuna dair bulguları olan böylesine bir alanın yok olması, insanlık tarihi açısından büyük bir kayıp olacaktır.

Sulanacak arazi kalmayacak!

Ilısu Baraj gölü altında kalan toprakların üçte biri sulanabilir nitelikte olan verimli topraklardan oluşmaktadır. Baraj gölü altında kalacak verimli toprakların ekonomik değeri hesaplanmamaktadır. Oysa barajların bir amacı da sulamayı hedeflediği bilinirken, Ilısu Barajı'nın sulanacak arazileri su altında bırakması bir paradoks olarak karşımıza çıkmaktadır.

Devlet politikası değişmelidir

Dünyada ve Türkiye'de fosil yakıtların bilinçsizce kullanımı, dünyayı küresel ısınma ve iklim felaketleri ile karşı karşıya bıraktığı bilinen bir gerçektir. Bu konuda toplumların bilinçlenmesi ve durumun ciddiyetini kavrayarak toplumsal refleksler geliştirmesi hayatın sürdürülebilir olması açısından son derece önem kazanmaktadır. Bu konudaki tek çözüm, yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelmesi ve özellikle güneş, rüz-

gar, mini HES, hidrojen, biyoenerji, jeotermal gibi alanlarda potansiyelin değerlendirilmesi konusunda ciddi çalışmalar yapılması gerekir. Yenilenebilir kaynakların kullanımının teşvik edilmesi ve hatta zorunlu olması devlet politikası olarak benimsenmelidir.

Bölge için Yeni İstihdam Alanı oluşturacağı Söylemleri Gerçekçi Değil

Bölgede 10.000 kişiye istihdam alanı açacağı şeklindeki beyanlar gerçekten uzaktır. Zira Hidroelektrik santraller Enerji üreten elektrik santralleri içerisinde en az istihdam yapılanlardır. Ilisu barajı biterse güvenlikçi, teknisyen, mühendis v.b tamamıyla en fazla 200 kişi sürekli olarak çalışabilecektir. İnşaat safhasında ise bölgede niteliksiz asgari ücretle ve en fazla birkaç yıllığına personel çalıştırılacaktır. (Resmi belgelerde 7 yıl inşaat süresi boyunca ortalama 2315 kişiye iş sağlanacağı belirtilmektedir.)

Bölgeyi Kalkındıracağı Söylemleri de Gerçekçi Değil

Bölgede bu santralden daha büyük Atatürk, Keban, Karakaya gibi santraller yapıldı ve yıllardır çalışmakta. Ancak bölgenin geri kalmışlığında herhangi bir değişiklik olmamıştır. Dolayısıyla bölgenin kalkınacağı söylemleri halkı ve kamuoyunu kandırmacadan ibarettir. Elbetteki ülke ekonomisine üreteceği enerji ile belli bir katkısı olacaktır. Ancak kaybettiklerimiz, getirilerinden daha fazla olacağı tartışmasızdır.

50-60 yıl ömrü olan bir barajın binlerce yıllık bir antik kenti ve höyükleri suya gömmesinden üzüntü duyacak hassasiyeti göstermeden ve bunun insanlığa vereceği enerjiyi gözardı ederek sadece 1200 MW enerji santrali olarak bakmak ve bunu alternatifsiz olarak sunmak mantıklı bir çözüm değildir. Enerjinin daima bir alternatifi vardır, ancak bir daha geri getirilemeyecek binlerce yıllık tarihi ve kültürel değeri olan Hasankeyf ve Allianoi'lerin alternatifi yoktur.

TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası Diyarbakır Şubesinde Diyarbakır’da düzenlenen Elektrik, Elektronik, Haberleşme, Bilgisayar Mühendisliği Günleri kapsamında enerji yatırımlarının tarihi, çevresel, kültürel etkileri, enerji politikaları ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı ile birlikte, özellikle bölgede yapılması planlanan Ilısu Barajı ve HES de yoğun tartışıldı. Hasankeyf Belediye Başkanı Abdulvahap Kuşen’in de izleyici olarak katıldığı ve sorduğu sorulara Ilısu Barajı Koordinatörünün “Kendimi mahkemede hissediyorum” dediği toplantıda ; Aslında Ilısu koordinatörü kamuoyunun soru ve tepkilerine karşı acizliğini dile getiriyordu. Evet tarih mutlaka kendini yok edenleri yargılayacaktır.

Enerjinin daima bir alternatifi vardır, ancak başka Hasankeyf ve Alliano’ler yoktur.

“Antik kentler sular altında kalsın” (Çığlıklarını oradan duyabiliyor musunuz?)

“Evet!

Burada olan benim.

Sen insan!

Suyumdaki maceran elbet buluşacak
gerçek olanla...

Oku,

anla taşımdaki adımı!...

Anla ki,

binyıl sonrası kimsesiz kalsın.

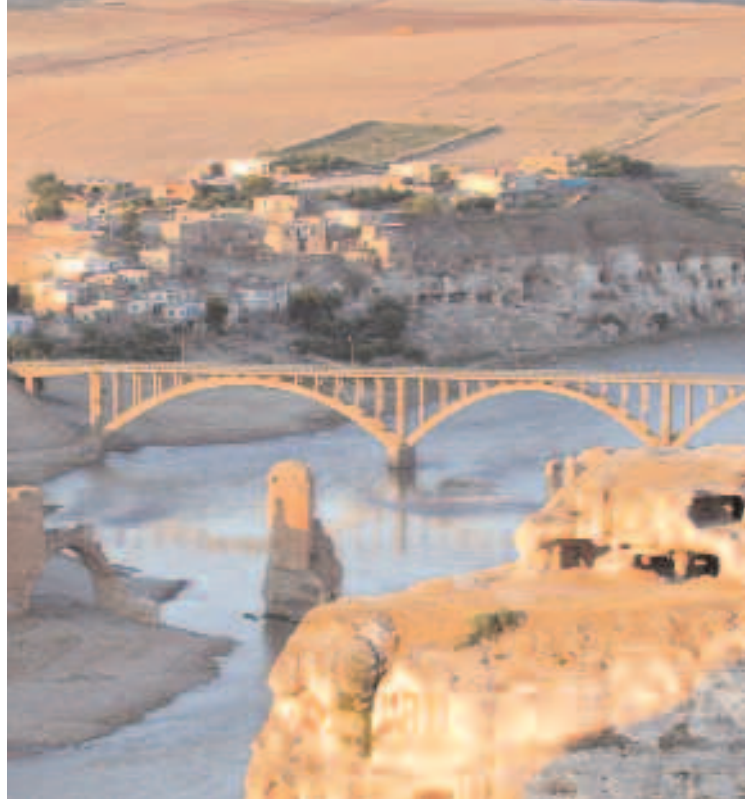
Biliyor ve inanıyorum.

Benim ismim

Alliano,

(Hasankeyf)

(ya da diğer antik kentler)...

İffet DİLER

Hazırlayan: Nedim TÜZÜN (TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası Diyarbakır Şube Y.K Başkanı, Hasankeyf Yaşatma Girişimi Sekreteryası üyesi)

Kaynaklar:

- Elektrik Mühendisleri Odası Diyarbakır Şube Ilısu HES raporu.
- Hasankeyf Yaşatma Girişimi Çalışma Raporları
- Alliano Girişim Gurubu Deklerasyonları.
- Şehmuz Diken (Yazar, Diyarbakır)

Allianoi'den Dasankeyf'e Mektup

KARDEŞİM

Senin yüzünü okşayan rüzgar toprağımdaki çocukların ellerini bilir misiniz? Kıvrıla kıvrıla süzölüp giden “su” hani bizim sevdamız! İnan İlya Çağı'nın hürmetidir hayatımıza dair. Adına ses olduğum düşler, o küçükken evlerini bırakıp bana gelenler, insafsızca özlediğim kavrulduğum merakımdır. Dilinde bir ezgi varsa mırılda-nıp durduğun, henüz harfleri okunmamış, mahcup yüzyıla akşamları söylenen sözdür Allianoi'da...

Sularımızın karıştığı dert yerde aynı iki insan eskilikten solmuş yüzleriyle telaşındalar zamanı büyütme-nin,kendi geleceklerinin. Ne dersin bir daha dinleyecekler mi bizi yan yana... Bırak yürekleri değil akılları al-sın. Bırak etkilenmesinler, sevmesinler. Sadece gelip geçeni unutmadan geçmişin döle düşmemiş çocuğa ait olduğunu okusunlar.

Kardeşim; kadim duvarının serinliği güngörmüş Roma köprüsünün çıradır. Sincapların, Şahinlerin, Cereni-mo'nun ve serçelerin meşe palamuduyla sarmaş dolaş, gelincikleri kışkandığı günlerde seninle ben yani biz dağılıp gidersek yıldız yağsın odalarına. Gece ayrılmasın düş diye gördükleri yüzlerden ve unutulmasınlar hiç. Her gelen mutlaka kilidini saklamıştır bir yerlere.

Kardeşim; Allianoi'dan yazacak, anlatacak çok cümle var. Birgün vakit çok geç olmadan buluşalım.

Elim elindir saçlarını okşayan duyuyor musun?

“Allianoi su çocukları”

